

Zkušenosti z plánování útočné operace v počátečním období války

Major Vladimír Picek

V úvodě chci poukázat na složitost velení v počátečním období války, která je dána několika skutečnostmi.

První útočná operace, bude-li předem připravena, bude vycházet z předpokladů a závěrů, vyplývajících ze znalosti situace nepřítele a známých zásad způsobu vedení operací a boje v počátečním období války.

V době bezprostředního ohrožení našeho území nepřítelem bude nutno provést úpravy ve stávajícím plánu nebo operaci znovu zplánovat a nová nařízení dovést k vykonavatelům.

Bude řada úkolů, které budeme plnit ve velmi krátkých časových lhůtách, jako uvést štáb operačního svazu do bojové pohotovosti, uvést do bojové pohotovosti podřízená vojska, řídit přesuny materiálu a plnit mobilizační úkoly.

Úkoly bude plnit zpravidla jen první sled štábu. Jejich odpovědné splnění bude klást značné nároky na jeho organizátorskou a řídicí práci.

Způsob a metodika práce štábu musí

být přizpůsobena vždy konkrétní situaci, úkolům a době, která je k dispozici. Štáb musí pracovat s daleko větší perspektivou, než dříve.

Zvláště vyvstává rozhodující úloha velitele a náčelníka štábu ve správném řízení a usměrnění práce štábu podle daných možností a potřeb. V žádném případě není možné spoléhat jen na stmelenosť a samostatnost v práci složek štábu. Jejich práce i přesto musí být pevně řízena jak co do rozsahu času, tak i co do obsahu a vyřešení základních otázek součinnosti jak v průběhu plánování, tak i vedení operace.

V článku poukážím na některé momenty ze způsobu práce štábu, které se vcelku osvědčují v praxi.

Budu se zabývat prací štábu operačního svazu za předpokladu, že první útočná operace v počátečním období války nebyla předem připravena (nebo musí být znovu zplánována) a to v době bezprostředního nebezpečí zahájení války, kdy bude možné a i nutné do plánování a přípravy operace zapojit celý štáb.

Příprava rozhodnutí velitele operačního svazu pro operaci

Podle situace může rozhodnutí i plánování první útočné operace proběhnout ve dvou etapách

- řešení krytu státních hranic,
- řešení vlastní útočné operace.

Tato situace může nastat tím, že podklady pro plánování na stupni operačního svazu budou dány postupně a celková vojenskopolitická situace bude vyžadovat, aby vojska byla připravena plnit úkoly krytu státní hranice i v době, kdy není ještě útočná operace připravena a zplánována, přičemž řešení krytu musí odpovídat zámyslu přechodu do útočné operace a pro tento přechod vytvářet výhodné podmínky.

Toto postupné řešení první útočné operace však vyžaduje, aby velitel a štáb znal i v základních rysech úkol útočné operace, aby řešení krytu nebylo s tímto v rozporu.

Přitom nelze však dělat mezi prací na těchto dvou úkolech nějaké dělitko.

V podstatě jde jen o to, že přijaté rozhodnutí velitele v těchto dvou etapách dává možnost dát včas potřebné podklady (velitelem potvrzené) pro plánování a bezprostřední řešení otázek krytu jak ze strany štábu, tak i ze strany svazů a útvarů operačního svazu, aby byly tyto úkoly včas zabezpečeny.

Přistoupím nyní k vlastní problematice práce pro přijetí směrnic od velitele vyššího operačního svazu.

Nám se osvědčil tento postup.

S přijatou směrnicí velitele vyššího operačního svazu seznamuje se velitel přímo v místnosti, kde se bude zpracovávat plán operace za přítomnosti zástupce velitele, zástupce pro věci politické, náčelníka štábu, jeho zástupce, náčelníka operačního oddělení, náčelníka plánovací skupiny operačního oddělení.

Velitel seznamuje se se směrnicí tak, že ji buď on sám osobně, nebo některý z dalších přítomných funkcionářů čte. Současně s tím náčelník plánovací skupiny zakresluje úhlem do připravené mapy (nejlépe mapa určená pro plán operace) úkol, úkoly sousedů a další potřebné údaje v potřebném rozsahu.

Zároveň na tomto pracovišti jsou přítomni přidělení důstojníci u velitele a náčelníka štábu, kteří rovněž tyto údaje zakresluji do pracovních map velitele a náčelníka štábu. Tím se dosáhne toho, že jsou potřebné údaje pro další práci na přípravě rozhodnutí velitele současně připraveny na 3 mapách, což podstatně zrychluje a ulehčuje další práci a informovanost dalších příslušníků štábu.

Po skončení této práce velitel odejde do své pracovny se směrnicí a svojí připravenou pracovní mapou, kde si ujasňuje úkol operačního svazu a hodnotí situaci (spolu se svým zástupcem).

Náčelník štábu v té době provede operační orientaci velitelů druhů vojsk a náčelníků složek, kteří se shromáždili v době, kdy velitel a další funkcionáři se seznamovali s obsahem operační směrnice vyššího operačního svazu. Operační orientaci NS provádí z poznámek, které si udělal a ze zakreslené mapy, kterou mu připravil jeho důstojník.

Náčelníci druhů vojsk zpravidla v této době budou již seznámeni s odbornými směrnicemi náčelníků druhů vojsk vyššího operačního svazu. Je proto účelné, aby po skončení orientace náčelníkem štábu, tito náčelníci ho informovali o zásadních úkolech a jiných důležitých otázkách vyplývajících z odborných směrnic. Jde o takové otázky, které mají vliv na přijetí předběžného rozhodnutí velitelem.

Náčelník štábu rovněž seznámí náčelníky, druhů vojsk a složek s dobou, kdy velitel vydá předběžné rozhodnutí. Potom náčelníci druhů vojsk na základě znalosti úkolů a odborných směrnic provádějí si ujasnění otázek použití svého druhu vojska. V potřebném rozsahu seznámí příslušníky svých složek a vydají potřebné pokyny pro práci na přípravě podkladů pro plánování na složkách.

Náčelník štábu, po skončení operační orientace odejde za velitelem, informuje ho o zásadních opatřeních ze směrnic náčelníků druhů vojsk a dále pracuje spolu s ním a zástupcem velitele na přípravě předběžného rozhodnutí.

Zástupce náčelníka štábu pracuje na

návruhu časové kalkulace a kalendářního plánu práce štábu a přípravy operace.

Náčelník operačního oddělení spolu s důstojníky skupiny ZHN připravuje podklady pro předběžné rozhodnutí velitele a použití jaderných zbraní.

Náčelník plánovací skupiny seznámí s úkolem a potřebnými údaji ty příslušníky operačního oddělení, kteří se zúčastňují plánovací operace.

Velitel po hrubém ujasnění si úkolu a zhodnocení situace může přijmout v závěrech informací od náčelníka průzkumu o situaci nepřítele a závěry náčelníka operačního oddělení z hlediska možnosti použití jaderných zbraní.

Tím velitel získá všechny potřebné podklady k tomu, aby mohl přijmout v krátké době předběžné rozhodnutí.

Náčelník štábu na základě připravených návrhů svým zástupcem (časová kalkulace, kalendářní plán činnosti) připraví si pokyny pro zpracování podkladů pro rozhodnutí velitele.

V určenou dobu shromáždí se náčelníci druhů vojsk (složek) k vydání předběžného rozhodnutí velitele. Ukázalo se jako velmi výhodné, aby před vydáním předběžného rozhodnutí velitelem byli shromážděni náčelníci složek informováni náčelníkem průzkumu o situaci nepřítele a možném jeho zámyslu. Ihned po této informaci přistoupí velitel k vydání předběžného rozhodnutí. V tomto rozhodnutí stanoví

- s jakým cílem chce použít jaderných zbraní a čeho jimi dosáhnout,
- svůj zámysl k využití účinků těchto jaderných úderů a k splnění úkolu operace,
- předpokládané operační učlenění operačního svazu při zahájení operace, kde zasadit druhý sled,
- určí dobu, kdy vydá svoje rozhodnutí.

Poté náčelník štábu seznámí náčelníky s hrubou časovou kalkulací (návrh kalendářního plánu práce), po případě vydá pokyny, která nařízení je třeba zpracovat a vydat ještě v době do přijetí rozhodnutí velitelem. Dále vydá pokyny pro přípravu podkladů pro rozhodnutí velitele. Rovněž v této době předběžné rozhodnutí je třeba zakreslovat úhlem do připravené mapy plánu operace a do mapy náčelníka štábu.

Tímto postupem se dosáhne toho, že prakticky od samého začátku od přijetí směrnic velitele vyššího operačního svazu, je možné maximálně využít času a

maximálního počtu příslušníků štábu pro současně zahájení práce na přípravě, rozhodnutí a plánování operace. Při dobré organizaci práce a pružnosti je možné tuto činnost (včetně vydání předběžného rozhodnutí) provést v době do 1-1,5 hod. po přijetí směrnic od velitele vyššího operačního svazu.

V době stanovené na přípravu rozhodnutí velitel pokračuje v hlubším ujasňování si otázek, na kterých již pracoval v době přípravy předběžného rozhodnutí. Zároveň s přípravou svého rozhodnutí si připravuje pokyny pro operační a materiálně technické zabezpečení.

Potřebné údaje pro přípravu svého rozhodnutí a pokynů, které potřebuje zpřesnit, vyžaduje od příslušných náčelníků.

V tomto směru, i když bylo již upuštěno od shromažďování všech náčelníků k přednesení dokladů veliteli, ukazuje se i nevhodné postupné volání jednotlivých náčelníků k veliteli, aby přednesli svoje doklady nebo odpověděli na dotazy. To z toho důvodu, že i tak se ztrácí čas přecházením z jednoho pracoviště na druhé a čekáním na přijetí velitelem. Dochází ke zbytečnému vzdalování náčelníků z pracovišť prakticky v době, kdy práce na oddělení jsou již v plném proudu. Je výhodnější a plně postačující, aby velitel i k tomuto účelu plně využil dispečinkového zařízení. Bude-li nutné a účelnější, je možné, aby některý z těchto funkcionářů byl přizván. S ostatními je však možno tyto otázky dispečinkem vyřešit.

V době, kdy velitel pracuje na přípravě svého rozhodnutí náčelník štábu pracuje na podkladech, které mu velitel určil. Maximum pozornosti musí věnovat spolu s náčelníkem operačního oddělení návrhu na použití jaderných zbraní.

Náčelník operačního oddělení seznámí příslušníky oddělení s předběžným rozhod-

nutím velitele a vydá pokyny pro přípravu potřebných podkladů pro jeho rozhodnutí, po případě pro přípravu předběžných nařízení. Pracuje osobně na přípravě návrhu na použití ZHN spolu s NS a skupinou ZHN a na dalších podkladech.

Náčelník plánovací skupiny řídí zpracování podkladů pro doklad náčelníka operačního oddělení. Současně na základě předběžného rozhodnutí velitele rozpracovává návrh úkolu vševojskovým svazkům pro první a druhý den operace a to graficky, uhlím, do mapy plánu operace za řízení náčelníka štábu. Tento návrh úkolu svazků velitel ještě před vydáním svého rozhodnutí schválí a použije při vydávání rozhodnutí jako podkladu pro formulaci a stanovení úkolů těmto svazkům.

Tímto způsobem se dosáhne toho, že jednak velitel nemusí se při přípravě svého rozhodnutí zabývat detaily a za druhé, že se získá určitý časový předstih, aby bylo možno předběžně informovat a dát částečné podklady pro práci podřízených svazků a to ještě v době, kdy velitel nevydal svoje rozhodnutí.

Svoje rozhodnutí vydává velitel ze své pracovní mapy a poznámek, které si připravil. K stanovení úkolu svazkům použije mapy připravovaného plánu operace. Rozhodnutí formuluje krátce a jen v zásadních otázkách. Osvědčil se způsob, kdy k vydání rozhodnutí velitele jsou přibráni jednotliví směroví důstojníci za vševojskovými svazky. Získají tak celkový obraz o zámyslu velitele, o úloze a místě svého svazku z hlediska plnění úkolů operace.

Tito mohou pak snadněji a odpovědněji plnit svoji funkci, neztrácejí se čas s dalším seznamováním a vysvětlováním.

Dovolí-li to situace, je účelné k vydání rozhodnutí velitele přizvat buď velitele nebo náčelníky štábu vševojskových svazků.

Plánování operace

Po vydání rozhodnutí velitelem operačního svazu a pokynů pro operační a materiálně technické a zdravotnické zabezpečení vydá náčelník štábu pokyny pro plánování a seznámí náčelníky podrobně s kalendářním plánem práce. Tomuto dokumentu je třeba věnovat velkou pozornost, zejména tehdy, bude-li na přípravu operace málo času. Je to základní dokument pro řízení práce štábu a kontrolu všech opatření spojených s plánováním a přípravou operace.

Od této chvíle má štáb operačního svazu všechny hlavní podklady k tomu, aby mohl plánovat v plném rozsahu. Je však třeba vidět, že v dnešních podmínkách je neúnosné, aby až do této doby plánování nebylo zahájeno. Jak jsem již uvedl, je možné a nutné prakticky práce na plánu operace zahájit ihned s přijetím směrnice od velitele vyššího operačního svazu a na dalších plánech nejpозději po vydání předběžného rozhodnutí velitelem. Na základě rozhodnutí velitele je pak možno

provést (bude-li toho třeba) jen potřebné úpravy v dosavadním stupni rozpracované dokumentace.

Za předpokladu takového postupu v době přípravy rozhodnutí velitele, je prakticky s jeho vydáním z větší části grafická část plánu operace hotova.

Tak se zahájením plánování je možné cestou informační skupiny operačního oddělení dát složkám štábu potřebné údaje z plánu operace pro jejich práci, nejlépe na oleate.

V dalším je třeba plán operace doplnit jen o hlavní opatření druhů vojsk a může být přistoupeno ke konečné úpravě jeho grafické části. Osvědčila se zejména v této fázi (před konečnou úpravou) osobní účast velitele a náčelníka štábu na přípravě plánu operace, čímž byly vyloučeny další nejasnosti, nebo i částečné přepracování tohoto plánu a tím ztráta času.

Rovněž i součinnost se složkami při zpracování plánu operace je výhodné v maximální míře uskutečňovat pomocí dispečinku. Tím se zamezí časové ztráty a je i vytvořeno klidnější pracovní ovzduší u plánu operace, dochází k menšímu pohybu lidí v těchto prostorách a tím i k snížení možnosti prozrazení utajovaných skutečností.

Po skončení grafické části plánu operace (v uhlu) je účelné konečnou úpravu plánu nechat dokončit důstojníku operační skupiny, který pracuje na plánu spolu s náčelníkem plánovací skupiny.

V té době může náčelník plánovací skupiny přistoupit ke zpracování bojového rozkazu.

Při zpracování rozkazu se osvědčil způsob, že se přímo (bez předchozího písemného zpracování) diktuje písaři do stroje z mapy plánu operace a z poznámek z rozhodnutí velitele.

Účelnou formulaci podařilo se i zkrátit rozsah bojového rozkazu.

Tím bylo možno podstatně zkrátit dobu potřebnou ke zpracování bojového rozkazu velitelem operačního svazu.

Směroví důstojníci na základě bojového rozkazu upřesňují a doplňují výpisy pro svazky, které začali připravovat ihned po vydání rozhodnutí velitele, kterému byli přítomni.

Tím bylo možno i podstatně zkrátit dobu potřebnou na dovedení rozhodnutí velitele do vykonavatelů.

Jestě k formě zpracování plánu operace. Z hlediska rychlého zpracování i po-

žadavků na přehlednost a vzhled tohoto dokumentu přistoupili jsme k tomu, že tabulky na plán operace jsou předem natištěny na jednotlivé listy map stejného měřítka jako je plán operace.

Kromě toho je připraveno několik výtisků těchto tabulek na normálním papíře. Těchto výtisků se používá k sestavení konceptů tabulky přímo těmi funkcionáři, jichž se týká (týl, techn. OTV, ATO atd.). Z těchto konceptů pak kreslíři porizují čistopis tabulky na mapě, která se lepí na plán operace. Rovněž tak i veškeré nápisy, popisy jsou předem připraveny a natištěny na mapách a na plán operace se přilepují. Výhodou to má i tu, že při práci v poli, ve vlhkém vzduchu, pomalu tyto poměrně silné nadpisy provedené tuší schnou a zdržují práci. Cíl operace, zámýsl operace je nejlepší vypsát přímo na mapu.

Druhá varianta, kterou jsme vyzkoušeli tj. tabulky se nenalepují na plán operace, ale v posloupnosti se svazují do desek jako příloha k plánu operace, je rovněž výhodná. Výhodná z toho důvodu, že odpadá práce s lepením na plán operace a je výhodnější pro doklad plánu operace (dokladující je má v ruce). Podle časových možností je možno volit tu nebo onu variantu.

Všechny ostatní plány jsou zpracovávány obdobným způsobem a formou jako plán operace, především z časového hlediska. Po zpracování plánu uhlím je přistoupeno ihned k rozpracování potřebných nařízení pro vykonavatele. Po zpracování těchto nařízení současně s jejich předložením k podpisu, dochází i ke schválení konceptu těchto plánů. Po zpracování a odeslání nařízení je pak možné rovněž bez rizika rozsáhlých změn v těchto plánech přistoupit k jejich konečné úpravě podle časových možností. Tímto způsobem je možné i včas dovést potřebná opatření z těchto plánů do vojsk.

Svoje úlohu v práci štábu jak při plánování, tak i při vedení boje hraje ujednocení měřítka map na kterých se bude ve vlastním štábu, u nadřízeného štábu i u štábu svazků pracovat.

Na stupni operačního svazu ukazuje se nejvýhodnější plánovat útočnou operaci na měřítku 200 000. Směroví důstojníci a podřízené svazky pracují na mapách 100 000. Výkazovou mapu věst rovněž v měřítku 200 000 a pomocí jí uskutečňovat styk se štábem vyššího operačního svazu.

Při plánování a vedení obranné operace je výhodné pracovat i na stupni opera-

ního svazu na mapách jednotného měřítka 100 000.

Veškeré podklady štábům svazků (jak grafické, tak i textové) je třeba předávat pomocí mapy 100 000. Jakékoliv jiné měřítka i textové údaje bez koordinát nebo bližšího označení značně ztěžují a komplikují práci.

K otázkám součinnosti

Otázkám součinnosti není věnována dostatečná pozornost na všech stupních. Zatím co dříve se vlastní organizací součinnosti věnovalo maximum času a prováděla se až příliš podrobně, nyní tato zůstává v pozadí.

Příčinou tohoto stavu je skutečnost, že je vcelku nedostatek času na organizaci boje. Dále to, že v soudobých podmínkách dochází k některým změnám v bojové činnosti (svazky útočí na samostatných směrech, úloha dělostřelectva a letectva při přechodu do útoku zejména v počátečním období války pokud jde o přímou podporu vojsk není tak výrazná jako při normálním průlomu připravené obrany), které zdánlivě tak těsnou součinnost nevyžadují. A konečně je to i do určité míry nedocenení především otázek použití a využití účinků raketových a jaderných zbraní.

To jsou podle mého názoru příčiny, které nedávají organizaci součinnosti a její nepřetržitosti to místo, které má v soudobém boji i nadále.

Zejména při plánování a organizaci první útočné operace v počátečním období války, kdy je celá řada variant předpokládané činnosti, složitý způsob vyvedení vojsk zpod úderu nepřítele a do operační sestavy, kdy je možnost ze strany nepřítele způsobit vlastním vojskům značné ztráty, možnost střetného sražení s nepřítelem v prostoru státní hranice, složitost zasazování druhých sledů, nutnost usměrnění bojové činnosti vojsk a sladění této činnosti s údery raket a jaderných zbraní k včasnému a úplnému využití jejich účinků bezesporu vyžadují dokonalejší než dříve součinnost organizovat, řídit a uskutečňovat. Je pravda, že i zde není možno setrvávat na starých formách organizace součinnosti. Součinnost je třeba provádět od samého začátku plánování operace. Sama složitost operací vyžaduje, aby především ve štábu operačního svazu byly všechny otázky spojené s přípravou a vedením operace ujasněny a vyřešeny.

Z toho důvodu je účelné, jestliže velitel nebo náčelník štábu hned, jakmile vydá rozhodnutí pro operaci nebo v začátku plánování upřesní nejdůležitější a zásadní otázky součinnosti náčelníkům složek tak, jak vyplývají z rozhodnutí. Tím se dosáhne jednotného názoru a správného pochopení plánovaných opatření a tyto pak mohou dále otázky součinnosti rozpracovávat. To je první předpoklad. Je ovšem třeba, aby i v tomto směru byly zásadní otázky včas ujasněny štábem vyššího operačního svazu. Nebude-li možné toto provést v průběhu plánování, pak je třeba seznámit štáb po skončení plánování, před zahájením útočné operace.

Pokud jde o vlastní organizaci součinnosti s podřízenými svazky a útvary, je třeba tuto provést vždy. Jakou formou a kdy, bude záležet na konkrétní situaci. V každém případě je třeba, aby to bylo včas (ne až mají plánování a organizaci boje skončenu), aby byli s to ještě otázky součinnosti rozpracovat a přijmout opatření k jejich zabezpečení.

Je-li dostatek času, je možné organizaci součinnosti provést na štábu za přítomnosti funkcionářů štábu operačního svazu a svazků.

Nebude-li dostatek času, je možné organizaci součinnosti provést formou výjezdu hlavních funkcionářů štábu operačního svazu k jednotlivým svazkům a útvarům, kde otázky součinnosti upřesní. Tento způsob však vyžaduje bezpodmínečně, aby otázky součinnosti byly předem ujasněny a rozebrány na štábu operačního svazu na shromáždění náčelníků, které by jim dalo potřebné podklady ve všech směrech.

Zkušenosti ukázaly, že je i možné při nedostatku času zpracovat zásadní otázky součinnosti ve formě písemného nařízení, které vojskům doručit.

Změny v průběhu operace vyžadují, aby otázky součinnosti byly pružně a nepřetržitě řešeny i během boje.

Zejména velká pozornost musí být věnována součinnosti útvarů raketového vojska s útočícími vojsky a zasazování druhých sledů.

Uspořádání pracovišť

Účelné uspořádání, rozmístění a vybavení pracovišť hraje důležitou úlohu v celém systému práce štábu. Podstatně jeho práci ulehčuje a zrychluje.

Požadavku pohyblivosti pracovišť nej-

lépe odpovídají štábní autobusy. Jsou výhodné jak pro práci, tak i pro odpočinek. Zřízením jednostranných nebo oboustranných přístřešků vytvářejí se výhodné podmínky pro účelné rozmístění jednotlivých pracovníků složky. Po částečných úpravách vnitřků autobusů jsou i výhodné pro práci na stupni vyššího štábu (svazu). Bezesporu při pohybových fázích boje, při častých přemístěních míst velení jsou výhodné a plně postačují.

Avšak v přípravném období, kdy se plánuje operace, nebo i v průběhu operace zejména při řešení situací a přijímání rozhodnutí velitelem operačního svazu, štábní autobusy jako pracoviště velitele, plánovací a informační skupiny jsou nevýhodné.

V tomto směru se plně osvědčilo postavení velkých stanů (zdravotnických) a

to jeden pro velitele, kde mohl pohodlně pracovat, přijímat doklady náčelníků a druhý pro operační oddělení, vybavený dispečinkovým zařízením. Tohoto stanu v době přípravné je možno s výhodou využít jako pracoviště plánovací skupiny — plánu operace. V době vedení boje (operace) je pak využíván jako pracoviště informační skupiny. V tomto stanu je vedena výkazová mapa a současně je účelné a možné v tomto stanu vést mapu atomové situace. Tím se vytvářejí výhodné podmínky pro práci informační skupiny, pro získávání, vyhodnocování zpráv a pro provádění informace. V této době k plnění úkolu plánovací skupiny plně postačí pracoviště zřízená ve štábních autobusech.

I při častých přemístěních štábu v průběhu operace je možné plně těchto stanů využít.